

To ensure success, attractiveness and effectiveness in inclusive education, we recommend following the principles of:

- choose less complex exercises and increase their difficulty gradually,
- perform exercises in various variations,
- include exercises in changing conditions and environments,
- do not forget about rhythmic exercises, acoustic or optical signal,
- use a combination of already acquired motor skills,
- choose to carry out several activities at the same time.

Exercises based on these principles are suitable for all ages in inclusive education. The wider the selection of applied exercises, difficulty, variability, novelty, speed of execution, unusualness, reasonable risk, occurrence of temporal and spatial deficit, the higher their effectiveness. In inclusive education, the principle of proportionality is important, because if there is a heavy burden on the child, there may be disgust to the hitherto popular activity, exhaustion or overload.

УДК 376.134

Боднарук Н. В.

практичний психолог

Заліщицького обласного багатопрофільного
навчально-реабілітаційного центру

bogdan_bodnaruk@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

XXI століття – століття інноваційної культури, компетентісно спрямованої освіти, життєтворчості і соціальної адаптації особистості. В Україні відбувається процес реформування системи освіти. Це не стільки реформа методу, скільки реформа всього життя дитини. Триває створення умов для активної участі – формування і поширення нової філософії суспільства у житті держави усіх громадян, в тому числі людей з тими чи іншими порушеннями розвитку, що відповідає нормам міжнародних актів на рівні ООН, спрямованої на плекання конкурентоздатної, соціально мобільної, компетентної особистості, яка вміє приймати рішення і нести за них відповідальність. Ця система базується на концептуальних положеннях актуалізації змісту, структури організації спеціального навчання, зумовленого впровадженням інклюзії та наданням корекційно-розвиткових послуг в інших закладах освіти, зокрема в навчально-реабілітаційних центрах. Найбільш значущими серед них є: пріоритетність освіти осіб з інвалідністю, з особливими потребами, що означає випереджальний характер її розвитку, формування нової якості життя. Тож, «перед спеціальною освітою України постає складне завдання: з одного боку, забезпечення кожній дитині з особливими освітніми потребами доступності навчання, альтернативності форм і закладів освіти, здобуття в подальшому бажаного освітнього рівня і водночас забезпечення необхідного корекційно-реабілітаційного та психолого-педагогічного

супроводу, а з іншого – запровадження ефективних інноваційних технологій, що відповідають кращим європейським стандартам». (В. Засенко) [2, с. 7].

Аналіз наукових джерел засвідчує, що проблемам інноваційної діяльності в освітній сфері було присвячено чимало досліджень провідних вчених, серед яких Л. Ващенко, О. Арламов, М. Бургін, А. Ніколс, І. Бех, Г. Герасимова, Л. Ілюхіна, Л. Даниленко, І. Дичківська, Ж. Піаже, Л. Виготський.

«Реалізація нових векторів розвитку освіти потребує використання інноваційних технологій у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами, творчого пошуку нових або вдосконалених концепцій, принципів, підходів до освіти, суттєвих змін у змісті, формах і методах навчання, виховання, управління педагогічним процесом» [8, с. 2].

Метою тез є опис інноваційних технологій, які доцільно використовувати в освітньому процесі дітей з ООП, які допоможуть створити максимально сприятливе середовище для розвитку потенціалу кожної дитини та зможуть забезпечити розвиток і саморозвиток особистості учня з огляду на виявлені його індивідуальні особливості як суб'єкта пізнання предметної діяльності і реалізуються в особистісно орієнтованій освіті.

Інноваційні педагогічні технології як процес – це «цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів» (І. Дичківська) [1, с. 57]. Пріоритетними напрямками впровадження інноваційних технологій у навчання дітей з особливими освітніми потребами є сприяння соціальному, емоційному та когнітивному розвитку кожної дитини з тим, щоб вона відчувала себе неповторною, повноцінною, брала активну участь у суспільному житті. Успішність організації освітнього процесу забезпечується за рахунок введення нових технологій та правильній організації розвивального простору.

У роботі з учнями з ООП використовуються ігрові, інформаційно-комунікаційні, комунікативні, інтерактивні, арт-терапевтичні та інші технології. Використання **ігрових технологій** забезпечує розвиток пізнавальних здібностей, формування досвіду активної взаємодії, співробітництва учнів. **Інформаційно-комунікаційні технології** сприяють активізації пізнавальної діяльності, розширенню знань про навколишній світ на основі формування операційного мислення, що розглядається як сукупність ряду функціональних навичок і вмінь. Реалізація **комунікативних технологій** створює ефективні умови розвитку мовлення, навичок спілкування, використання широкого спектру засобів допоміжної та альтернативної комунікації, формування соціально активної особистості школяра. **Інтерактивні технології** розширюють пізнавальні можливості учнів в отриманні, аналізі та застосуванні інформації з різних джерел, сприяють перенесенню засвоєних умінь, навичок на різні сфери їхньої життєдіяльності. **Квест-технології** сприяють активізації пізнавально-пошукової діяльності, організації корекційного процесу в ігровому, цікавому вигляді, що сприяє активізації мовленнєвих, пізнавальних і розумових процесів учнів; тренують соціальну взаємодію, навички співпраці. **Арт-**

технології, які реалізуються на основі використання різних видів мистецтва (пісочної, музичної, театральної, ізотерапії, казкотерапії, лялькотерапії та ін.) гармонізують внутрішній світ дитини, сприяють покращенню або збереженню її здоров'я, позитивно впливають на фізичний, емоційний, інтелектуальний, соціальний, естетичний і духовний стан, а також допомагають опанувати певні знання, уміння та навички. *Здоров'язбережувальні технології* передбачають набуття дітьми необхідних знань щодо збереження й зміцнення власного здоров'я, чинників, що сприяють здоровому способу життя, усвідомлення важливості його дотримання, оволодіння теоретичними основами життєвих навичок, що забезпечують розвиток фізичного, соціального, психічного і духовного здоров'я. У роботі з дітьми з ООП особливого значення набуває використання *технології «Створення ситуації успіху»* (за А. Белкіним). Базовими завданнями педагога при запровадженні даної технології є: співтворчість, визнання самоцінності особистості, заохочення, схвалення, пошук, стимуляція.

Намагаючись досягти максимально можливого розвивального ефекту в роботі зі школярами з ООП, формування у них необхідних соціально-адаптивних умінь і навичок, необхідно використовувати різноманітні *корекційно-розвивальні технології*. Вони є багатоаспектними, варіативними та використовуються у роботі всіма спеціалістами закладу освіти (вчителем, дефектологом, психологом, логопедом, реабілітологом) з урахуванням індивідуальних потреб дитини. Корекційні методи найбільш ефективні, оскільки спрямовані на розвиток рухової, емоційно-вольової сфери, пізнавальної, мовленнєвої та комунікативної діяльності, особистості дитини з ООП в цілому.

Корекційні технології:

- АВА (поведінкова терапія)
- Анімалотерапія (лікування за допомогою тварин)
- Баламетрикс (К. Белгау)
- Кінезіотерапія (лікування рухом)
- Метод Томатіс (сенсорно-звукова стимуляція)
- Методика сенсорної інтеграції та стимуляції
- PECS система комунікації за допомогою карток
- SONE-RISE програма (наслідування стереотипним діям дитини)
- Снузелен-терапія (взаємодія відчуття та емоцій)
- ТЕАССН-структуроване навчання
- Холдинг-терапія (утримання дитини до повного її розслаблення)

АВА-терапія, або прикладний аналіз поведінки – один із провідних методів для корекції дефіциту розвитку, пов'язаного з розладом спектру аутизму. Така терапія здатна поліпшити якість життя дитини й допомогти їй розкрити свій потенціал. Методика фокусується на поведінці дитини: вона фіксує бажані поведінкові реакції, а небажані – мінімізує.

Методика баламетрики базується на тренуванні вестибулярного апарата шляхом формування рівноваги та впливу на сенсорні й рухові мозкові

структури у дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Власне завдання на тренування рівноваги активізують діяльність мозку і «включають» формування координаційних процесів, які сприяють підвищенню рівня взаємодії мозкових структур та покращують їх роботу. Завдяки таким вправам активізуються процеси мислення, покращується мовленнєвий розвиток, увага, здатність до концентрації, синтезу та аналізу одержуваної інформації, а також регулюються емоції.

Кінезіологія – наука про розвиток розумових здібностей шляхом рухових вправ. Від руху – до мислення. Кінезіологічні (або нейропсихологічні) вправи – це комплекс рухів, що дають змогу активувати міжкулеві впливи. Ці вправи тренують координацію рухів, розвивають моторику, поліпшують пам'ять, розвивають мовлення, мислення, творчі здібності.

Метод Томатіс – сенсорна звукова стимуляція. Її дія полягає в тому, що за допомогою спеціально розробленого обладнання (навушники, які чергують різні звукові частоти, спеціально розроблені у лабораторіях "TOMATIS®") стимулюється мозок і покращуються слухові та моторні функції. Цей метод особливо ефективний, коли спостерігаються: труднощі навчання; (<http://www.malyatko-plus.com/tomatis-hmelnickij/metod-tomatisa-nejrosensorna-sluhova-stimulyaciya-mozku.htm>) порушення уваги; мовні, емоційні та психомоторні порушення; особистісний розвиток і самопочуття.

Сенсорноінтегративна терапія спрямована на підвищення здатності мозку сприймати й організовувати сенсорну інформацію, що створює умови для формування адаптивних реакцій, розвитку моторних і психічних функцій, освоєння практичних навичок та видів діяльності відповідно до психоневрологічних потреб дитини. На практиці терапію проводять у формі гри у спеціально організованому середовищі – залі (кімнаті) сенсорної інтеграції, де сконцентровано обладнання й іграшки, які є потужними джерелами стимулів для вестибулярної, пропріоцептивної, тактильної, системи сприйняття, зору і слуху.

Розвивальні технології:

- Методики: Воскобовича, Глена Домана, Железньових, Зайцева, Кюїзенера, Сесіль Лупан, Марії Монтесорі, Нікітіних, Макото Шічіда
- Система Дьенеша
- Навчальна система Нумікон (особливо ефективна при формуванні математичних навичок у дітей з синдромом Дауна)
- Методика розвитку міжособистісних стосунків (С. Гаїстін, Р. Шолі)
- МАКАТОН (аббревіатура: Маргарет, Кейт, Тоні) – поєднання мови жестів (відмінної від мови жестів для осіб з порушенням слуху), візуального ряду і підкріплення
- Метод К. С. Лебединської, О. С. Нікольської
- Метод «ігрового часу» (С. Грінспан)
- Мнемотехніка...

Отже, у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами найбільш ефективні – **корекційно-розвивальні технології**, оскільки сам процес навчання

дітей з ООП повинен мати корекційний характер, бути спрямованим на усунення перешкод для успішної інтеграції дитини у соціальне середовище, а не просто на оволодіння дитиною певних знань.

Література

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. К.: Академвидав, 2004. С. 56–72.
2. Засенко В. Спеціальна освіта: кроки до змін. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2017. № 1. С. 7–12.
3. Колупаєва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання доповнене та перероблене: наук.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, Л. О. Савчук. К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. 273 с.
4. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; За ред. О. М. Пехоти. К.: Видавництво А.С.К., 2003. 255 с.
5. Ревуцька О. В. Інноваційні технології в навчанні осіб з особливими потребами. URL: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/20509/1/164-Revutska-265-267.pdf>.
6. Соціальна і життєва практика дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах навчально-реабілітаційних центрів: Практико зорієнтований посібник / за ред. І. Г. Єрмакова, К. С. Тороп, К. В. Рейди. Дніпро: «Інновація», 2018. 385 с.
7. Ткачова Н. Г., Булаш І. В., Турчина І. С. Інноваційні техніки роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. *Молодий вчений*. № 11 (63). листопад, 2018 р.
8. Шило С. І. Удосконалення навчально-виховного процесу на основі впровадження інноваційних технологій як засіб розвитку творчої особистості учасників педагогічного процесу / С. І. Шило, Т. В. Савченко. Запоріжжя, 2014. 30 с.

УДК 37.7458(4)

Боднарчук Ж.В.
завідувач Тернопільського ЗДО № 1;
Греняк Н. В.
психолог Тернопільського ЗДО № 1

STREAM-ОСВІТА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ДОШКІЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

Сьогодні Україна знаходиться на шляху інтенсивного розвитку і потребує значної кількості висококваліфікованих спеціалістів в інноваційній сфері, які стануть запорукою успішного економічного розвитку та конкурентоспроможності нашої держави в найближчому майбутньому. Стрімкий розвиток ІТ-галузі, робототехніки, нанотехнологій виявляє потребу у досвідчених фахівцях, а значить, виникає гостра освітня потреба у якісному навчанні сьогоденних учнів технічним дисциплінам – математиці, фізиці,